

ARAŞTIRMA/RESEARCH

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE TÜTÜN KULLANIM ALIŞKANLIKLARININ BELİRLEYİCİLERİ VE ALGILAR: İSTANBUL İLİNDE SAĞLIK HİZMETLERİ YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİ ÖRNEĞİ

Özden GÜDÜK¹ Selda SELİMOĞLU NAMOĞLU² Merve YEMENİCİ³
Nazlı ERTÜRK⁴ Kazım Yalçın ARĞA⁵ Yeliz DOĞAN MERİH⁶
İlhan SATMAN⁷

Alınış Tarihi/Received	Kabul Tarihi/Accepted	Yayın Tarihi/Published
28.01.2021	01.06.2021	25.06.2021

Bu makaleye atıfta bulunmak için/To cite this article:

Güdük Ö, Selimoğlu Namoğlu S, Yemenici M, Ertürk N, Arğa KY, Doğan Merih Y, Satman İ. Üniversite Öğrencilerinde Tütün Kullanım Alışkanlıklarının Belirleyicileri ve Algılar: İstanbul İlinde Sağlık Hizmetleri Yüksekokulu Öğrencileri Örneği. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 2021; 24(2): 264-273. DOI: 10.17049/ataunihem.870195

ÖZ

Amaç: Sağlık Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin tütün ve tütün ürünleri kullanma davranışlarını incelemek ve bu davranış üzerinde belirleyici faktörleri ortaya koymaktır.

Yöntem: Bu araştırma, Medipol Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda gerçekleştirilmiştir. Toplam 26 soruluk olarak hazırlanan, yapılandırılmış bir anket, 307 öğrenciye yüz yüze uygulanmıştır. Veriler, SPSS 23 programı kullanılarak Pearson ki-kare korelasyon testi ve binary lojistik regresyon modeli ile analiz edilmiştir. Çalışma öncesi İstanbul Medipol Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan onay alınmıştır.

Bulgular: Anket verileri öğrencilerin %32.6'sının tütün ürünleri (sıklıkla sigara) kullandığını, erkek öğrencilerin sigara kullanma alışkanlığı sıklığının daha yüksek olduğunu, daha erken yaşlarda sigara kullanmaya başladıklarını ve günlük tüketim miktarının (adedinin) daha fazla olduğunu göstermiştir. Sigara kullanma davranışının gelişmesinde "sigara sağlığa zararlıdır" düşüncesine sahip olmanın azaltıcı, buna karşılık sık görüşülen arkadaşların sigara kullanmasının artırıcı etkisi olduğu görülmüştür. Üniversite eğitiminin ilk ve son yılları karşılaştırıldığında, sigara kullanan öğrenci sayısının zamanla arttığı saptanmıştır.

Sonuç: Önceki yıllara göre, toplumumuzda Sağlık Meslek Yüksekokulu öğrencileri arasında sigara ve nargile kullanımı artmaktadır. Bu artışta cinsiyet, arkadaş etkisi, merak, özentî, stres ve kültürel özellikler ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle tütün ürünleri ile mücadele politikalarında bu hususların dikkate alınması önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Davranış; nargile; sigara; tütün; tütün ürünleri; üniversite öğrencisi.

ABSTRACT

Determinants and Perceptions of Tobacco Use Habits of University Students: An Example from Health Services School Students in Istanbul

Aim: To examine tobacco and tobacco use behaviors of the students of Health Vocational School and to reveal the determining factors on this behavior.

Methods: This research was carried out in Medipol University Health Services Vocational School. A structured questionnaire with a total of 26 questions was applied to 307 students face to face. The data were analyzed using the SPSS 23 program by Pearson chi-square test and binary logistic regression model. Before the study, approval was obtained from the Medipol University Non-Invasive Research Ethics Committee.

Results: The survey data showed that 32.6% of the students used tobacco products (mainly cigarettes), the frequency of smoking habit of male students was higher, they started smoking at an earlier age and the amount of daily consumption was higher. In the development of smoking behavior, it has been observed that having the belief of "smoking is harmful for health" has a decreasing effect, whereas smoking of frequently seen friends has an increasing effect. When the first and last years of university education are compared, it is found that the number of students who smoke increases over time.

Conclusion: Compared to previous studies, smoking and waterpipe use are increased among Health Vocational School students in our society. In this increase, gender, peer influence, curiosity, interest, stress, and cultural characteristics come to the front. For this reason, it is important to consider these issues in policies to combat tobacco products.

Keywords: Behavior; waterpipe (narghile); Cigarettes; tobacco; tobacco products; university student.

¹ Yüksek İhtisas Üniversitesi, Ankara, (Dr. Öğr. Üyesi), ORCID: 0000-0002-2268-0428, e-posta: ozdenguduk@gmail.com

² Medipol Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu, İstanbul, (Öğr. Gör.), ORCID: 0000-0001-7621-8928, e-posta: snamoglu@medipol.edu.tr

³ Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı, Türkiye Halk Sağlığı ve Kronik Hastalıklar Enstitüsü, ORCID: 0000-0002-6666-7532, e-posta: mervedalms@gmail.com

⁴ Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı, Türkiye Halk Sağlığı ve Kronik Hastalıklar Enstitüsü, ORCID: 0000-0001-7161-4999, e-posta: nazli.erturk@tuseb.gov.tr

⁵ Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı, Türkiye Halk Sağlığı ve Kronik Hastalıklar Enstitüsü / Marmara Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Biyomühendislik Bölümü, (Prof. Dr.), ORCID: 0000-0002-6036-1348, e-posta: kazim.arga@marmara.edu.tr

⁶ Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı, Türkiye Halk Sağlığı ve Kronik Hastalıklar Enstitüsü / Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Hemşirelik Fakültesi, (Dr. Öğr. Üyesi), ORCID:0000-0002-6112-0642, e-posta: yelizmrh@gmail.com

⁷ **Sorumlu Yazar:** Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı, Türkiye Halk Sağlığı ve Kronik Hastalıklar Enstitüsü / İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, İç Hastalıkları Anabilim Dalı, Endokrinoloji ve Metabolik Hastalıklar Bilim Dalı, (Prof. Dr.), ORCID: 0000-0001-8613-1797, e-posta: satmandiabet@gmail.com

GİRİŞ

Geçmişten günümüze insanlarda en önemli önlenebilir mortalite ve morbidite sebeplerinden biri olan tütün kullanımı, başta ülkemiz olmak üzere tüm dünya nüfusu için en önemli sorunlardandır. Tütün kullanımı dünyada her 4 saniyede bir kişinin ölümüne sebep olmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) verilerine göre dünya genelinde ortalama 1.1 milyar insan tütün ürünleri kullanmakta ve 7 milyondan fazla insan doğrudan tütün kullanımına bağlı olarak yaşamını yitirmektedir. Bununla birlikte tütün kullanımı sigara içmeyen insanlar için de ölümcül olabilmektedir. Sigara dumanında, 250'den fazlası zararlı madde ve 69'u kanserojen madde olarak nitelendirilen 7000 çeşit kimyasal bulunmaktadır. Bu da aktif olarak kullanmayan insanlara bile ciddi zararlar vereceğinin göstergesidir. Pasif içicilik yüzünden yılda 1.2 milyon insan hayatını kaybettiği tahmin edilmektedir (1). Tütün ürünlerinin, aktif kullanımının yanı sıra pasif içicilik durumunda bile, pek çok hastalığın ortaya çıkmasında etkin rol oynadığı bilinmektedir. Bunların başında; kalp krizi, diğer kardiyovasküler hastalıklar, çeşitli kanserler (akciğer kanseri, pankreas kanseri, mesane kanseri, gırtlak ve ağız kanseri vb.), solunum sistemi hastalıkları, dolaşım sistemi hastalıkları, damar hastalıkları ve hipertansiyon gelmektedir (2). Tütünün dünya ekonomisine ve insan sağlığına olumsuz etkileri oldukça ciddi boyutlardadır. 2005 yılından itibaren DSÖ Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi (DSÖ TKÇS) kapsamındaki halk sağlığı anlaşmasına göre tüm dünyada bu zararı en aza indirmek için çalışmalar hızlandırılmalıdır. DSÖ, bu sözleşme kapsamında tüm dünyadaki tütün kullanımını kontrol altına almak için DSÖ TKÇS ölçütlerine göre hazırlanmış olan 'MPOWER (Monitor, Protect, Offer, Warn, Enforce, Rais Kriterleri-Sigara ve Sağlık Ulusal Komitesi)' politika paketini geliştirmiştir. Dünyada 91 ülkede yaşayan yaklaşık 3.9 milyar insan bu pakette yer alan uyarılardan yararlanmaktadır. Türkiye, MPOWER uygulamalarını başarı ile sürdüren ülkelerden biridir (3).

Küresel Yetişkin Tütün Araştırması 2016 verilerine göre; Türkiye'de 19.2 milyon kişi (%31,6) halen tütün ürünü kullanmaktadır. Buna göre, tütün kullanım sıklığı erkeklerde (%44.1), kadınlara göre (%19.2) daha yüksektir; ülkemizde 18 milyon kişi (%29.6) her gün tütün kullanmaktadır (erkeklerin %41.8'i ve kadınların %17.5'i); günde içilen ortalama sigara sayısı 18'dir ve sigara içenlerin %21'i günün ilk

sigarasını uyandıktan sonraki ilk 30 dakika içinde içmektedir; 15-34 yaş arasında tütün kullananların %15'i her gün tütün ürünü kullanmaya 15 yaş altında başlamışlardır; kullanıma 18 yaş ve altında başlayanların oranı %57.5'dir; sigaraya ortalama başlama yaşı 17'dir; daha önce her gün tütün kullananların %13.6'sı tütün kullanmayı bırakmıştır (4).

Yakın zamanda yapılan çalışmalarda Türkiye'de tütün kullanımının artışı geçtiği görülmektedir (1-4). Türkiye Hane Halkı Sağlık Araştırması (THSA) 2017 çalışmasının sonuçlarına göre ülkemizde halen tütün kullanımı yüzdesi %31.6 (erkekler: %43.6 ve kadınlar: %19.7) olarak bulunmuştur (5).

Çalışma; sağlık meslek yüksekokulu öğrencilerinin tütün ve tütün ürünleri kullanma davranışlarını incelemek ve bu davranış üzerinde belirleyici faktörleri ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırma Sorusu

Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinde sigara ve nargile kullanım sıklığını etkileyen ve kullanıma yönlendiren etmenler, algılar nelerdir?

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın türü, yeri ve zamanı:

Çalışma tanımlayıcı ve kesitsel olarak tasarlanmıştır. İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda Nisan-Haziran 2019 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Evren ve Örneklem: Araştırma evrenimizi İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören 1650 öğrenci oluşturmaktadır.

Örneklem büyüklüğü OpenEpi (Versiyon 3) programı ile yapılan analize göre hesaplanmıştır. %95 güven aralığında %2.5 etki büyüklüğü baz alındığında, araştırma için gerekli olan tahmini örneklem büyüklüğü %5 hata payı ile 312 olarak hesaplanmıştır

Anketler ders öncesinde öğrenciler tarafından eş zamanlı olarak doldurulmuştur. Öğrencilerden beşinin anketi, sorulara yetersiz cevap vermeleri nedeniyle değerlendirmeye uygun bulunmamış ve 307 anket analize dahil edilmiştir.

Veri Toplama Araçları: Veriler, literatür taraması sonucunda araştırmacılar tarafından oluşturulan bir anket aracılığı ile elde edilmiştir (1-5). Ankette demografik ve sosyoekonomik özelliklere yönelik 9, sigara ile ilgili 15, nargile kullanımına yönelik 1 ve elektronik sigara hakkında 1 olmak üzere toplam 26 soru yer almaktadır. Sigara kullanımı "hiç kullanmamış",

“bırakmış” (evvelce kullanmış fakat en az 6 aydır kullanmıyor) ve “halen kullanıyor” şeklinde üç kategoride değerlendirilmiştir. Oluşturulan anket formu ana uygulamaya geçmeden önce 10 öğrenciye uygulanmış ve uygulama sonuçlarına göre 2 soruda revizyon yapılmıştır.

Verilerin Toplanması: Çalışmada veri toplama araçları katılımcılara verilip kendilerinin doldurması istenmiştir. Anket doldurma süresi yaklaşık 10-15 dakika sürmüştür.

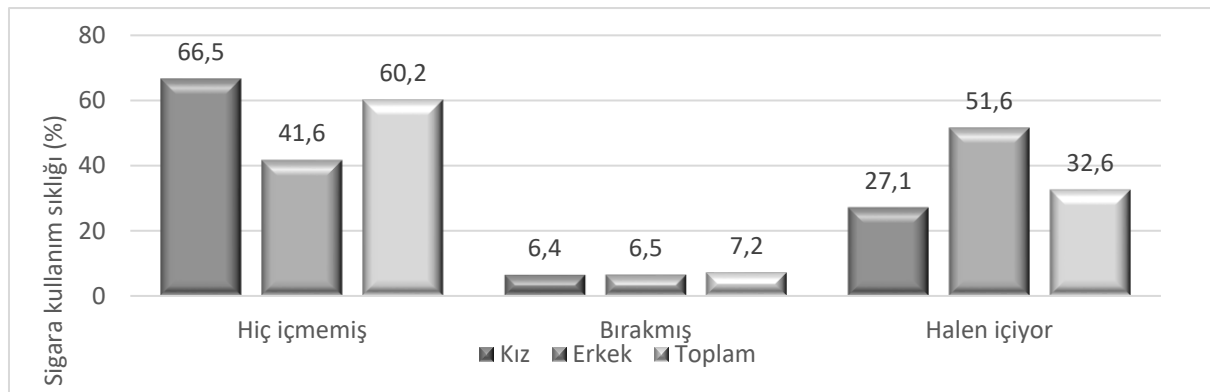
Verilerin Değerlendirilmesi: Elde edilen veriler SPSS (v.25) programı kullanılarak analiz edilmiştir. Sayısal değişkenler ortalama (standart sapma-SS), kategorik değişkenler yüzde (%) ve sayı (n) olarak verilmiştir. Kategorik gruplar arasındaki farklılıkların belirlenmesinde χ kare testi, grupların sayısal olarak karşılaştırılmasında ise değişkenlerin normal dağılım göstermemesi (Kolmogorov-Smirnov testi, $p<0.05$) nedeniyle Mann Whitney U Testi kullanılmıştır. Öğrencilerin sigara kullanımını etkileyen faktörlerin %95 güven aralığında belirlenmesi için yapılan *binary lojistik regresyon* analizinde, bağımlı değişken olarak öğrencilerin sigara içmesi ele alınmıştır. Tek değişkenli (*univariate*) analizlerde sigara içme durumu ile $p<0.10$ anlamlılık düzeyinde ilişkili bulunan cinsiyet, yaş, öğrenim sınıfı, ailenin aylık toplam geliri, sigarayı ilk kez deneme yaşı, sigara içmenin anlamı, anne-baba-kardeş ve en yakın arkadaşların sigara içme durumları ve nargile kullanma durumu bağımsız değişkenler olarak modele dâhil edilmiştir. İstatistiksel anlamlılık $p<0.05$ düzeyinde değerlendirilmiştir.

Araştırmanın etik yönü: Çalışma öncesi İstanbul Medipol Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu’ndan onay alınmış (18.04.2019 tarih ve 10840098-604.01.01-E.14012 sayı) ve katılımcılara gerekli bilgilendirme yapılarak yazılı onamları alınmıştır

BULGULAR VE TARTIŞMA

Çalışma kapsamında anket uygulanan 307 öğrencinin %75’i (230) kız, %25’i (77) erkektir ve tüm öğrencilerin yaş ortalaması 20.8 ± 2.0 olarak hesaplanmıştır. Kız öğrencilerin yaş ortalaması 20.7 ± 1.8 ve erkek öğrencilerin yaş ortalaması 21.2 ± 2.3 olarak saptanmıştır. Cinsiyet gruplarının yaş ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0.05$). Öğrencilerin %78’i (239) diyaliz, %15’i (46) ilk ve acil yardım, %6.2’si (19) radyoterapi bölümünde öğrenim görmekte olup anketin uygulandığı dönemde %57’si birinci sınıf, %43’ü ise ikinci sınıf öğrencisidir.

Sigara kullanma alışkanlığı sorulduğunda, öğrencilerin %67.4’ü (207) kullanmadığını, %32.6’sı (100) ise kullandığını ifade etmiştir. Sigara kullanmadığını söyleyen 207 öğrencinin %89.4’ü (185) hiç kullanmadığını, %10.6’sı (22) ise daha önce kullandığı halde bıraktığını (en az 6 aydır kullanmadığını) açıklamıştır. Erkek öğrencilerin sigara kullanma alışkanlığı kız öğrencilere oranla istatistiksel olarak anlamlı seviyede yüksektir ($p<0.01$). Kız öğrencilerin %26.1’i sigara kullandığını ifade ederken erkek öğrencilerde bu oran %51.9’dur (Grafik 1).

Grafik 1. Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinde Cinsiyete Göre Sigara Kullanım Durumları

Türkiye’de yapılmış benzer çalışmaların da göstermiş olduğu üzere kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında sigara kullanma bakımından farklılık vardır ve erkek öğrencilerin sigara kullanım oranları daha yüksektir (6-7). Farklı illerde yapılan çalışmaların bulguları incelendiğinde; Konya, Diyarbakır ve Van

illerindeki kız öğrencilerin sigara kullanma oranlarının diğer illerdeki öğrencilere göre daha düşük olduğu görülmektedir (8-10). Bu durum, çalışma yapılan illerin kültürel özellikleri ve manevi değerleri ile ilişkili olabilir.

Avrupa’da dört ülkede 12 farklı tıp fakültesinin öğrencilerinin katılımı ile yapılan bir çalışma

Almanya, İtalya ve İspanya’da sigara içme oranının ülkemizde olduğu gibi erkeklerde kızlara oranla daha fazla olduğunu; buna karşılık Polonya’da kız öğrencilerde sigara içme sıklığının erkeklerden daha yüksek olduğunu göstermektedir (11). Yemen’de üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışma, sigara kullanan kız öğrencilerin oranının ülkemize göre daha düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Bahsi geçen çalışmada sigara içme oranı erkek öğrencilerde %18.9, kız öğrencilerde ise %5.0 olarak bulunmuştur (12).

Bu çalışmada öğrencilerin cinsiyetine göre sigara kullanma alışkanlıkları incelendiğinde erkek öğrenciler arasında sigara kullanma alışkanlığının daha yaygın bulunmasının yanı sıra, daha erken yaşta sigara kullanmaya başladıkları ve günde tüketilen sigara adetinin daha fazla olduğu görülmektedir (Tablo 1). Sigara kullanılan süre bakımından cinsiyetler arası farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0.01$); erkekler kızlara göre daha uzun süredir sigara içmektedir. Kız öğrencilerin sigara kullanım süresi ortalama 3.4 ± 2.1 yıl, erkek öğrencilerin ise 4.9 ± 3.0 yıldır ($p<0.01$). Erkek öğrenciler arasında en uzun sigara içme süresi 13 yıl olmasına rağmen kız öğrencilerde 9 yıldan daha uzun süredir sigara kullanan öğrenci bulunmamaktadır. Benzer şekilde nargile kullanımı da cinsiyetler arasında anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0.01$).

Yapılan çalışmaların sonuçları, sigara kullanan öğrencilerin sigaraya başlama yaşının çoğunlukla 18 yaşın altında olduğunu ortaya koymaktadır. Erkekler, kız öğrencilere göre daha erken yaşta sigaraya başlamaktadır (13-15). Sigaraya başlama yaşı çoğunlukla ortaokul veya lise çağlarına denk gelmektedir. Küresel Gençlik Tütün Araştırması’nın sonuçlarına göre ülkemizde 13-15 yaş aralığındaki öğrencilerin %7.7’si (erkeklerin %9.9’u, kızların %5.3’ü) halen sigara içmektedir (16). Ancak üniversite birinci sınıf ve son sınıflarda yapılan bazı çalışmalarda, üniversite yılları boyunca sigara kullanmaya başlanma oranının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Örneğin, Akvardar ve ark.’nın çalışmasında birinci sınıf öğrencileri arasında sürekli sigara kullanma oranı %26.4 iken son sınıf öğrencilerinde %44.1’e yükselmiştir (17). Çalışkan ve ark.’nın çalışmasında bu oran %8’den %29.1’e; Vatan ve ark.’nın çalışmasında %10.9’dan %22.7’ye; Kutlu ve ark.’nın çalışmasında %6.1’den %19.4’e; Sönmez ve ark.’nın çalışmasında %18.3’ten %21.3’e, Baştürk ve ark.’nın çalışmasında ise %12.7’den %20’ye yükseldiği görülmektedir (8,14,18-20).

Diğer bir çalışmada ise son sınıfta olmanın birinci sınıfta olmaya göre sigara kullanma davranışını 2.1 kat artırdığı ifade edilmiştir (21).

Çalışmamızda öğrenciler arasında sigara deneme oranı oldukça yüksek bulunmuştur. Kız öğrencilerin %62.7’si ve erkek öğrencilerin %75’i sigarayı en az bir kere denediğini belirtmiştir ($p=0.05$). Kız öğrenciler arasında sigara deneme yaşı ortalama 17.2 ± 2.1 ve erkeklerde 15.5 ± 3.0 bulunmuştur ($p=0.39$). Ortalama sigara kullanmayı deneme yaşı bakımından cinsiyetler arası istatistiksel anlamlı bir fark bulunmaması da sigarayı en erken deneme yaşı erkeklerde 9, kızlarda ise 13 olarak gözlemlenmiştir ($p<0.01$). Sigara deneme nedenleri arasında kızlarda ilk sırayı “merak” (%44.6), ikinci sırayı “yakın arkadaşın sigara kullanması” (%19.4) ve üçüncü sırayı “stres” (%18.7) alırken; erkeklerde bu sıralama “stres” (%29.6), “merak” (%25.9) ve “keyif” (%22.2) şeklinde ifade edilmiştir (Tablo 1).

Öğrencilerin sigara içmesinde yakın arkadaşlarının sigara kullanıyor olması etkili bir faktördür. Çalışmamızda sigara kullanan arkadaşı olanların, sigara kullanan arkadaşı olmayanlara göre sigara kullanma olasılığının 5 kat daha yüksek olduğu bulunmuştur. Literatüre bakıldığında, arkadaş etkisinin sigara kullanımı konusundaki sonuçları ciddi boyutlarda etkilediği görülmektedir. Akkuş ve ark.’nın yaptığı çalışmada, arkadaşlarının hepsi sigara içen öğrencilerin sigara kullanma oranının diğerlerinden anlamlı düzeyde daha yüksek bulunduğu ve çok az arkadaşı sigara içenlerde bile sigara içmeyen öğrencilere kıyasla sigara kullanma riskinin anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür (22). Oğuz ve ark.’nın araştırmasında ise sigara içen öğrencilerin başlıca sigara kullanma nedenlerinden biri olarak %24.4 ile “arkadaşlardan etkilenme” olduğu görülmüştür (23). Yine aynı şekilde, Sönmez ve ark.’nın çalışmasında öğrencilerin yakın arkadaş grubunun sigara içmesi ile öğrencilerin sigarayı deneme durumları arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Ayrıca öğrencilerin en sık sigaraya başlama nedeni, %43.5 ile “arkadaş faktörü”dür (19). Çifçi ve ark.’nın çalışma grubunda yer alan öğrencilerin %83.2’sinin arkadaşının sigara içtiği tespit edilmiş ve bu durum öğrencilerin sigara içme olasılığı ile anlamlı ilişkili bulunmuştur (7). Boyacı ve ark.’nın çalışmasında her üç gençten biri, sigarayı “arkadaşları içtiği için” içtiğini ifade etmiştir (24). Onurlubaş ve ark.’nın yaptıkları çalışmada ise öğrencilerin yakın arkadaş çevresinin sigara

kullanmamasının, sigara içme olasılığının 1/3 oranında azalması ile ilişkili olduğunu göstermişlerdir (25). Saka ve ark.'nın Sağlık Meslek Yüksek Okulu öğrencileri ile yaptığı araştırmada yakın arkadaşları arasında tütün kullanma sıklığı, sigara içenlerde %94 iken, sigara

içmeyen öğrencilerin 2/3'ünün yakın arkadaşlarının sigara kullandığı tespit edilmiştir (26). Araştırmalarda öne çıkan sonuçlara bakıldığında, arkadaş ortamının sigara içmeyi anlamlı ölçüde teşvik ettiği fark edilmektedir.

Tablo 1. Öğrencilerin Tütün Kullanım Alışkanlıklarının Cinsiyet ile Karşılaştırılması

Değişkenler	Kız		Erkek		χ^2	*SD	p	
	n	%	n	%				
Sigara kullanımı (n=307)	Hiç kullanmadım	153	66.5	32	41.6	29.55	5	<0.01
	Bıraktım	17	7.4	5	6.5			
	Günde 5'ten az	16	7.0	8	10.4			
	Günde 5-10 arası	28	12.2	11	14.3			
	Günde 11-20 arası	15	6.5	16	20.8			
Günde bir paketten fazla	1	0.4	5	6.5				
Nargile kullanımı (n=306)	Hiç denemedim	91	39.7	19	24.7	11.36	3	0.01
	Birkaç kere kullandım	107	46.7	39	50.6			
	Ara sıra kullanırım (1-2/ay)	30	13.2	16	20.8			
	Sıklıkla kullanırım (1-2/hafta)	1	0.4	3	3.9			
Sigarayı deneme (n=304)	Evet	143	62.7	57	75	3.82	1	0.05
	Hayır	85	37.3	19	25			
Sigarayı deneme sebebi (n=193)	Yakın arkadaş kullanıyor	27	19.4	10	18.5	7.46	4	0.11
	Merak	62	44.6	14	25.9			
	Stres	26	18.7	16	29.6			
	Havalı olduğunu düşünme	2	1.4	2	3.7			
	Keyif için	22	15.8	12	22.2			
Sigara içmenin anlamı (n=283)	Sosyalleşme aracı	13	6.1	2	2.9	12.47	3	<0.01
	Prestij sağlar	2	0.9	1	1.4			
	Stresi azaltır	38	17.8	26	37.7			
	Sağlığa zararlıdır	161	75.2	40	58			
Gün içinde en sık sigara içilen ortam (n=110)	Okulda	25	35.7	9	22.5	6.18	2	0.04
	Evde	5	7.1	9	22.5			
	Okul dışında	40	57.1	22	55			
Sigarayı temin etme kaynağı (n=134)	Arkadaşlardan alırım	26	29.2	7	15.6	3.74	2	0.15
	Satın alırım	59	66.3	37	82.2			
	Aile üyelerinden alırım	4	4.5	1	2.2			
Sigarayı bırakmayı düşünme (n=110)	Evet	53	75.7	29	72.5	0.14	1	0.71
	Hayır	17	24.3	11	27.5			
Elektronik sigara hakkındaki düşüncesi (n=294)	Zararı yoktur	4	1.8	5	6.8	19.90	3	<0.01
	Normal sigaradan zararsızdır	21	9.5	20	27			
	Normal sigara ile zararları eşittir	124	56.4	31	41.9			
	Normal sigaradan daha zararlıdır	71	32.3	18	24.3			

*SD: serbestlik derecesi

Çalışmada sigaraya yüklenen anlam, cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı

farklılık göstermekte olup sigaranın stresi azaltıcı etkisi olduğu yönündeki kanaat erkeklerde daha

yüksek; sigaranın zararlı olduğuna dair düşünce ise kızlarda daha fazla ifade edilmektedir ($p<0.01$). Çalışmamızda öğrencilerin %37.7'si sigaranın stres azaltıcı etkisi olduğunu düşündüklerini ifade etmiştir. Bu konudaki çalışmalardan da görüleceği üzere sigara deneme ve kullanma sebebi olarak “stres” önemli bir faktör olarak kabul edilmektedir. Merak ve özentide öğrencileri sigara kullanmaya yönelten sebepler arasında ilk sıraları almaktadır. Çalışmamızda sigara deneme nedenleri arasında kızlarda ilk sırayı “merak” (%44.6), ikinci sırayı “yakın arkadaşın sigara kullanması” (%19.4) ve üçüncü sırayı “stres” (%18.7) alırken; erkeklerde bu sıralama “stres” (%29.6), “merak” (%25.9) ve “keyif” (%22.2) olarak belirtilmiştir. Diğer taraftan arkadaşların sigara kullanıyor olması, öğrencinin sigara kullanmasında tek başına etkili değildir.

Çilekar ve ark.’nın çalışmasında sigaraya başlama nedenleri arasında ilk sırada “yakın arkadaş etkisi” (%38), ikinci sırada “merak” (%32), üçüncü sırada ise “stres”’in (%29) olduğu tespit edilmiştir (27). Kutlu ve ark.’nın araştırmasında ise öğrencilerin sigaraya başlama nedenleri arasında ilk sırayı “yakın çevrenin sigara içmesi” almakta (%42.6), bunu “stres” (%24.6) ve “merak, özentide” (%18.9) takip etmektedir (8). Oğuz ve ark.’nın çalışmalarında sigara içme nedenlerini “arkadaş etkisi” (%24.4), “belirli bir soruna bağlı” (%23.8), “merak” (%23.3) ve “özentide” (%13.5) şeklinde sıralamışlardır (23). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, özellikle gençlerde, merak, özenme, aile ve kişisel sorunlar, arkadaş etkisi ve eğlence amaçlı kullanım, sigaraya başlama sebeplerinin en başında gelmektedir (6). Sonuçlarımız literatürle uyumlu olarak yakın arkadaş çevresinin sigara kullanmasının öğrencilerde sigara kullanımına önemli ölçüde etki ettiğinin altını çizmektedir.

Çalışmamızda sigara tüketiminin en sık olduğu mekan ile ilgili cevaplar değerlendirildiğinde, sigara kullanan kız öğrencilerin yarıdan fazlası (%57.1) okul dışında, %35.7’si okulda olduğu zamanlarda ve yalnızca %7.1’i evde olduğu zamanlarda sigara kullandığını ifade etmiştir. Sigara kullanan erkek öğrencilerin %55’i okul dışında, %22.5’i okulda ve %22.5’i ise evde tükettiğini söylemiştir. Sigara temin etme bakımından kız ve erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmamasına rağmen erkek öğrencilerin daha çok satın aldığı, buna karşılık kız öğrencilerin arkadaşlarından temin ettiği görülmektedir.

Sigara kullanan öğrenciler arasında, sigarayı bırakma düşüncesinin hem kız hem de erkek öğrencilerde oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Anket uygulanan tüm öğrencilerin elektronik sigara hakkında düşünceleri cinsiyete göre farklılık göstermekte olup erkek öğrenciler kız öğrencilere göre elektronik sigarayı daha zararsız olarak görmektedir ($p<0.01$).

Sigara içmenin hem erkeklerde kızlara göre daha fazla olması hem de erkeklerin evde sigara kullanım oranının kızlara göre daha yüksek olması, toplumumuzda kız ve erkek çocuklara karşı farklı tutumların sergilendiğini düşündürmektedir. Bu durum, Türk toplumunda geleneksel sosyo-kültürel nedenlerle erkeklere daha fazla serbestlik tanınmasına bağlı olarak erkek öğrencilerin kendilerini daha özgür hissetmeleri, aile baskısının kızlara göre daha az olması ve kızlara sigara vb. maddelerin kullanımında daha az tolerans gösterilmesiyle bağlantılı olabilir. Ek olarak erkeklerin kızlara göre sigara, alkol vb. ürünleri deneme olanağı bulabildikleri kahvehane, kafe, bar gibi sosyal ortamlara daha rahat şekilde gidebilmelerinin de etkisi olduğu düşünülmektedir (28-30).

Araştırmamızda öğrencilerin sigara kullanmasında sigara içmeye yükledikleri anlamın etki ettiği bilinmektedir. Bu çalışmada çok adımlı lojistik regresyon modelinde; “sigaranın stresi azaltıcı etkisi” olduğunu düşünenlerde, “sigaranın bir sosyalleşme aracı” olduğunu düşünenlere göre sigara içme olasılığının 7.7 kat daha yüksek olduğu görülmüştür. Bununla birlikte “sigaranın sağlığa zararlı” olduğu düşüncesine sahip olmak sigara kullanmaya negatif etki etmektedir. En sık görüşülen arkadaşların sigara kullanıyor olması da öğrencinin sigara kullanmasında büyük rol oynamaktadır. Regresyon modelinde hiçbir arkadaşının sigara kullanmadığını belirten öğrencilere göre, çoğu arkadaşı sigara kullanan öğrencilerin sigara kullanma olasılığının 5 kat daha yüksek olduğu bulunmuştur. Nargile içmek ve sigara kullanmak arasındaki ilişki de anlamlıdır. Modelde hiç nargile kullanmamaya karşın ara sıra nargile kullanılması 3.9 kat ve sık sık nargile kullanılması ise 4.3 kat daha fazla sigara kullanma olasılığı ile ilişkili görülmüştür (Tablo 2).

Korkmaz ve ark.’nın yaptıkları çalışmada nargile içme oranını kız öğrencilerde %17.2, erkek öğrencilerde %37.5 bulmuşlardır (13). Aktaş ve ark.’nın üniversite öğrencileriyle yaptıkları araştırmada, kızların %45.9’unun, erkeklerin ise %48.8’inin nargile içtiğini

belirtmişlerdir. Ayrıca sigara kullanan öğrencilerde nargile kullanımının sigara içmeyenlere göre daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Sigara kullanmayan öğrencilerde nargile kullanma oranını %28.2, sigara içen öğrencilerde ise %76.3 olduğunu bildirmişlerdir (31). Sabahy ve ark.'nın İran'da üniversite öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre nargile kullanma sıklığının 2-3 kat daha yüksek olduğu bulunmuştur. Araştırmacılar sigara içen öğrencilerde nargile kullanım oranınının 4.5 kat daha fazla olduğunu belirtmişlerdir (32). Bu

sonuçların aksine, Nasser ve ark.'nın yaptıkları çalışmada erkeklerin daha ziyade sigara kullanıcıları olduklarını, kızların ise nargile kullanıcıları olduklarını belirtmişler ve kızların %21.1'inin, erkeklerin ise %1.9'unun nargile kullandıklarını tespit etmişlerdir (12). Miri-Moghaddam ve ark.'nın yaptıkları çalışmada cinsiyet ile sigara ve nargile kullanımı arasında anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. Erkek öğrencilerin %50.6'sının, kız öğrencilerin %20.4'ünün nargile kullandıkları, sigara kullanım oranlarının erkeklerde %26.5, kızlarda %8.7 olduğu bulunmuştur (33).

Tablo 2. Öğrencilerin Sigara Kullanım Durumu ile İlişkili Olan Faktörler*

Değişkenler	B	p	Exp (B)	Exp (B) için %95 güven aralığı	
				Alt	Üst
Cinsiyet	0.752	0.051	2.120	0.996	4.512
Sigara içmenin anlamı (sosyalleşme aracı)		<0.001			
Sigara içmenin anlamı (stres azaltıcı etki)	2.047	0.003	7.742	2.012	29.784
Sigara içmenin anlamı (sağlığa zararlı)	0.571	0.360	0.565	0.166	1.919
Arkadaşın sigara içmesi (hiçbiri)		0.003			
Arkadaşın sigara içmesi (birkaçı)	0.287	0.726	1.333	0.268	6.637
Arkadaş sigara içme (çoğu)	1.618	0.041	5.044	1.068	23.814
Arkadaş sigara içme (tümü)	1.097	0.249	2.996	0.464	19.354
Nargile (hiç)		0.005			
Nargile (ara sıra)	1.372	0.002	3.942	1.647	9.437
Nargile (sıklıkla)	1.464	0.008	4.323	1.476	12.658
Sabit	-0.437	0.170	0.646		

* Çok adımlı lojistik regresyon analizi kullanılmıştır. İlk adımda modele dahil edilen parametreler: Cinsiyet, yaş, sınıf, ailenin aylık toplam geliri, sigara deneme yaşı, sigara içmenin anlamı, anne-baba-kardeş ve en yakın arkadaşların sigara içme durumu ve nargile kullanma durumu.

Türkiye'de sigara ile mücadelede uzun yıllar büyük başarı kazanılmış, böylece 2000'li yılların başlarındaki yüksek oranlar alınan sıkı tedbirlerle düşürülmüştür. Ancak son 5-6 yılda kontrol mekanizmaları esnetildiği için sigara kullanımı yeniden artmıştır. Yine bu yıllarda özellikle Suriyeli göçmenler arasında çok yaygın olan nargile kullanımı toplumumuzdaki gençlerimize de yansımış, tütün kullanımı bu yolla da artış kaydetmiştir. 2003'ten bu yana üniversite öğrencileri arasında tütün ürünleri (özellikle sigara) kullanımı ile ilgili yapılan çalışmalar sonucunda; 2003-2005 yılları arasında öğrenciler arasında sigara kullanımının çok yaygın olduğu (17,18,24,29,34,35), 2006-2007 yılları arasında bu oranların anlamlı ölçüde azaldığı (36-40), 2008-2009 yılları arasında oranlarda belirgin bir değişim olmadığı (41-43), özellikle 2010'lu yıllardan itibaren yeniden artış gösterdiği dikkati çekmiştir (5-10,19,20,25-28,44-64). Öte yandan 2006 yılında yapılan bir

çalışmada (37) üniversite öğrencileri arasında nargile kullanımı oranı %9.4, iken 2010'lu yıllardan itibaren giderek artmış (45) ve 2019 yılında %45'in üzerine çıkmıştır (31).

Araştırmanın sınırlılıkları: Çalışmanın kesitsel olarak tek merkezde yürütülmüş olması, anket tasarımında sigara dışındaki diğer tütün mamullerinin kullanımına yönelik sınırlı sayıda soruya yer verilmiş olması ve bireylerin klinik ve tedavi geçmişlerine ait bilgilere yer verilmemiş olması bu çalışmanın kısıtlılıkları arasında sayılabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Hekimler ve diğer sağlık çalışanları, toplumsal düzeyde tütüne bağlı sağlık sorunlarında riskin azaltılmasında önemli bir rol taşımaktadır. Sağlık çalışanları sigaraya karşı aktif rol alırken tutum ve davranışları ve oluşturdukları rol model ile kendilerine başvuran hastaların sigarayı bırakma yönündeki isteklerini artırabilirler. Sigara içme alışkanlığının sağlık

çalışanları arasında genel popülasyondan daha düşük düzeyde olması beklenir iken; ülkemizde tam tersine sigara içme oranının sağlık ile ilgili yüksek okul ve üniversite öğrencileri arasında genel olarak yüksek olduğu ve sağlık çalışanları arasında genel popülasyona yakın sıklıkta bulunduğu bilinmektedir.

Bu çalışmada da görüldüğü üzere;

- Toplumumuzda üniversite öğrencileri arasında sigara ve nargile kullanımı artmaktadır.
- Erkekler arasında daha yaygın, ama batı şehirlerinde kız öğrenciler arasında da artış görülmektedir.
- Sağlık bilimleri, tıp, hemşirelik ve diğer sağlık meslek yükseköğretilerinde de tütün kullanımı artmakta ama sosyal bilimler ve mühendislik bilimlerinde okuyan öğrencilere göre nispeten daha az kullanılmaktadır.
- Genelde üniversite yıllarından önce sigaraya başlanılmaktadır.
- Ebeveynin özellikle annenin sigara içmesi, eğitim düzeyi ve ailedeki ekonomik zorluklar bağımlılığı daha da artırmaktadır.

KAYNAKLAR

1. World Health Organization. Tobacco. <http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/tobacco>. Accessed June 02, 2020.
2. Organisation for Economic Co-operation and Development. Daily Smokers. <https://data.oecd.org/healthrisk/daily-smokers.htm>. Accessed October 03, 2019.
3. World Health Organization. WHO launches new report on the global tobacco epidemic. <http://www.who.int/news-room/detail/26-07-2019-who-launches-new-report-on-the-global-tobacco-epidemic>. Accessed October 03, 2019.
4. Öntaş E, Aslan D. Küresel Yetişkin Tütün Araştırması; Türkiye 2016 Verileri. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı Toplum için Bilgilendirme Dizisi (2018/2019-63). <http://www.halksagligi.hacettepe.edu.tr>. 11 Haziran 2020'de erişildi.
5. DSÖ Türkiye Hanehalkı Sağlık Araştırması Bulaşıcı Olmayan Hastalıkların Risk Faktörleri Raporu, 2017. https://www.who.int/ncds/surveillance/steps/WHO_Turkey_Risk_Factors_A4_TR_19.06.2018.pdf
6. Türkiye İstatistik Kurumu. Türkiye Sağlık Araştırması 2010, 2012, 2014, 2016. <http://www.tuik.gov.tr>_11 Haziran 2020'de erişildi.
7. Çifçi S, Bayram Değer V, Saka G, Ceylan A. Frequency of and factors affecting smoking among nursing students at school of health. Van Tıp Dergisi 2018;25(2):89-9.
8. Kutlu R, Vatansev C, Demirbaş N, Taşer S. Tıp Fakültesi öğrencilerinde tütün ve tütün ürünleri kullanım sıklığı. Turkish Journal of Family Medicine & Primary Care 2019;13(2):219-26.
9. Yiğitalp G. Factors Affecting Smoking Status of Nursing Students and Their Addiction Levels. Turkish Thoracic Journal 2015;16:121-7.

- Sigara kullanmaya yönelten nedenler arasında arkadaş çevresinin sigara kullanması, stresi azaltması, merak ya da özentî faktörleri öne çıkmaktadır.

Sağlık çalışanlarının genellikle öğrencilik yıllarında, birbirlerinden etkilenecek sigaraya başladıkları dikkate alındığında; okullarda sigara kullanımını önleyici yaklaşımların aktive edilmesi, farkındalık uyandırmak için bu konuda derslere yer verilmesi, sigara içenlerde bırakmayı teşvik edici çalışmaların başlatılması, akran eğitimleri ile arkadaş etkisinin pozitif yönde kullanılması ve önleyici çalışmaların topluma yaygınlaştırılması önerilir.

Çıkar Çatışması: Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Yazar Katkısı: Araştırma fikrinin oluşturulması ÖG, İS, tasarım ve veri toplama kısmı ÖG, SSN, MY, NE, İS, analiz ve yorum kısmı ÖG, MY, NE, KYA ve makalenin yazımı ÖG, MY, NE, YDM, eleştirel inceleme YDM, KYA, İS tarafından yapılmıştır.

10. Günbatır H, Sertoğullarından B, Ekin S. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerine Uygulanan Sigara Anket Sonuçları. Van Tıp Dergisi. 2014;21(1):29-3.
11. La Torre G, Kirch W, Bes-Rastrollo M, et al. Tobacco use among medical students in Europe: Results of a multicentre study using the Global Health Professions Student Survey. Public Health 2012;126(2):159-64.
12. Nasser MAA, Zhang X. Knowledge and factors related to smoking among university students at Hodeidah University, Yemen. Tobacco Induced Diseases 2019;17(05):42.
13. Korkmaz M, Ersoy S, Özkahraman Ş, ve ark. Süleyman Demirel Üniversitesi öğrencilerinin tütün mamulleri alkol kullanım durumları ve sigaraya yaklaşımları. SDÜ Tıp Fakültesi Dergisi 2013;20(2):34-2.
14. Vatan İ, Ocakoğlu H, İrgil E. Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinde sigara içme durumunun değerlendirilmesi. TAF Preventive Medicine Bulletin 2009;8(1):43-8.
15. Karadoğan D, Önal Ö, Kanbay Y. Prevalence and determinants of smoking status among university students: Artvin Çoruh University sample. PLoS ONE. 2018;13(12):e0200671.
16. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. Küresel Gençlik Tütün Araştırması (KGTA-2017). http://www.hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/tutun-mucadele-bagimlilik-db/duyurular/KGTA-2017_pdf.pdf. 11 Haziran 2020'de erişildi.
17. Akvardar Y, Demiral Y, Ergör G, Ergör A, Bilici M, Özer ÖA. Substance use in a sample of Turkish medical students. Drug Alcohol Dependence. 2003;72:117-21.
18. Çalışkan D, Çulha G, Sarışen Ö, Karpuzoğlu S, Tunçbilek A. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrenci ve çalışanlarının sigara içme durumu ve etkili faktörler. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası. 2005;58:124-31.

19. Sönmez CI, Başer D, Aydoğan S, Uludağ G. Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin sigara içme sıklığı ve sigara ile ilgili bilgi tutum ve davranışları. *Konuralp Tıp Dergisi*. 2017;9(2):83-9.
20. Baştürk M, Koç EM, Sözmen MK, Arslan M, Albaş S. Tıp Fakültesi Birinci ve Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Sigara İçme Durumları, Anksiyete Düzeyleri ve 4207 Sayılı Kanun Hakkındaki Tutumları. *Konuralp Tıp Dergisi*. 2018;10(3):282-88.
21. Nacar M, Cetinkaya F, Baykan Z, Yilmazel G, Elmali F. Hazardous Health Behaviour among Medical Students: a Study from Turkey. *Asian Pacific Journal of Cancer Prevention* 2015;16(17):7675-81.
22. Akkuş D, Karaca A, Şener D, Ankaralı H. Lise öğrencileri arasında sigara ve alkol kullanma sıklığı ve etkileyen faktörler. *Anadolu Kliniği*. 2017;22(1):36-5.
23. Oğuz S, Çamcı G, Kazan M. Üniversite öğrencilerinin sigara kullanım sıklığı ve sigaranın neden olduğu hastalıkları bilme durumu. *Van Tıp Dergisi* 2018;25(3):332-37.
24. Boyacı H, Çorapçıoğlu A, Ilgazlı A, Başyigit İ, Yıldız F. Kocaeli Üniversitesi öğrencilerinin sigara içme alışkanlıklarının değerlendirilmesi. *Solunum Hastalıkları*. 2003;14:169-75.
25. Onurlubaş E, Yıldız E, Yıldız S. Üniversite öğrencilerinin sigara tüketimini etkileyen faktörler: Trakya Üniversitesi öğrencileri üzerine bir uygulama. *Journal of International Scientific Researches*. 2017;2(4):83-92.
26. Saka G, Şen MA, Yakıt E. Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinde sigara kullanım sıklığı. *Journal of Human Sciences*. 2016;13(3):5423-33.
27. Çilekar Ş, Dumanlı A, Öz G, Günay E. Hastanemizde Tıp Fakültesi öğrencilerinin tütün kullanma durumları. *Bozok Tıp Dergisi*. 2019;9(4):22-6.
28. Kılıç O, Başer U, Abacı HS, Aydın Eryılmaz G. Öğrencilerin sigara kullanımını etkileyen faktörlerin belirlenmesi: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Örneği, Samsun. *Turkish Journal of Agricultural Research*. 2018;5(3):274-79.
29. Altındağ A, Yanık M, Yengil E, Karazeybek AH. Şanlıurfa'da üniversite öğrencilerinde madde kullanımı. *Bağımlılık Dergisi*. 2005;6:60-4.
30. Tansel B. Lise öğrencilerinin bağımlılık yapıcı maddelere yönelik tutumlarının incelenmesi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2017;10(2):1453-72.
31. Aktaş A, Hıdroğlu S, Karavuş M. Üniversite öğrencilerinin nargile içme konusundaki bilgi, tutum ve davranışları. *Fırat Tıp Dergisi*. 2018;23(2):68-2.
32. Sabahy AR, Divsalar K, Bahreinifar S, Marzban M, Nakhaee N. Waterpipe tobacco use among Iranian university students: correlates and perceived reasons for use. *International Journal of Tuberculosis and Lung Disease*. 2011;15(6):844-47.
33. Miri-Moghaddam M, Shahrakipour M, Nasserı S, Miri-Moghaddam E. Higher prevalence of waterpipe compared to cigarette smoking among medical students in southeast Iran. *Central European Journal of Public Health*. 2019;27(3):188-94.
34. Saatci E, Inan S, Bozdemir N, Akpınar E, Ergun G. Predictors of Smoking Behavior of First Year University Students: Questionnaire Survey. *Croatian Medical Journal*. 2004;45:76-9.
35. Pekşen Y, Canbaz S, Sünter T, Tunçel EK. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Yaşar Doğu Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu öğrencilerinde sigara içme sıklığı ve etkileyen faktörler. *Bağımlılık Dergisi*. 2005;6(3):111-116.
36. Şenol Y, Donmez L, Turkey M, Aktekin M. The incidence of smoking and risk factors for smoking initiation in medical faculty students: cohort study. *BMC Public Health*. 2006;6:128.
37. Yeğenoğlu S, Aslan D, Evren Erdener S, Acar A, Bilir N. What is Behind Smoking Among Pharmacy Students: A Quantitative and Qualitative Study From Turkey. *Substance Use & Misuse*. 2006;41:405-14.
38. Durmaz A, Üstün B. Determination of Smoking Habits and Personality Traits Among Nursing Students. *Journal of Nursing Education*. 2006;45(8):328-33.
39. Mayda AS, Tufan N, Baştaş S. Düzce Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Sigara Konusundaki Tutumları ve İçme Sıklıkları. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*. 2007;6(5):364-70.
40. Öksüz E, Mutlu ET, Malhan S. Characteristics of daily and occasional smoking among youths. *Public Health*. 2007;121(5):349-56.
41. Ocaktan ME, Çalıskan D, Kanyılmaz O, Yıldız A. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrenci ve çalışanlarında "light" sigara içme sıklığı. *Tüberküloz ve Toraks Dergisi*. 2008;56(3):304-9.
42. Celikel FC, Celikel S, Erkorkmaz U. Smoking Determinants in Turkish University Students. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 2009;6(8):2248-57.
43. Erdoğan N, Erdoğan I. Smoking at School: Views of Turkish University Students. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2009;6(1):36-50.
44. Deveci SE, Açık Y, Oguzöncül AF, Deveci F. Prevalence and factors affecting the use of tobacco, alcohol and addictive substance among university students in eastern Turkey. *Southeast Asian Journal of Tropical Medicine and Public Health*. 2010;41(4):996-07.
45. Poyrazoğlu S, Şarli Ş, Gencer Z, Günay O. Waterpipe (narghile) smoking among medical and non-medical university students in Turkey. *Upsala Journal of Medical Sciences*. 2010;115(3):210-16.
46. Gelen ME, Köksal N, Özer A, Atilla N, Cinkara M, Kahraman H, Ekerbiçer H. Üniversitemiz öğrencileri ile akademik ve idari personel arasında 5727 sayılı yeni tütün yasasına ilişkin bilgi düzeyi değerlendirmesi. *Tüberküloz ve Toraks Dergisi*. 2011;59(2):132-39.
47. Göktalay T, Cengiz Özyurt B, Şakar Coşkun A, Çelik P. Sağlık eğitimi alan 3 ve 4. sınıf öğrencilerinde sigara kullanımı ve etkileyen faktörler: İzlem araştırması. *Tüberküloz ve Toraks Dergisi*. 2011;59(4):355-61.
48. Mergen H, Erdoğan Mergen B, Tavlı V, Öngel K, Tan Ş. Assessment of smoking behaviors of 2509 Turkish university students and its correlates: a cross-sectional study. *Tüberküloz ve Toraks Dergisi*. 2011;59(2):126-31.
49. Öztürk C, Bektaş M, Yılmaz E, et al. Smoking Status of Turkish Nursing Students and Factors Affecting Their Behavior. *Asian Pacific Journal of Cancer Prevention*. 2011;12:1687-92.
50. Ulus T, Yurtseven E, Donuk B. Prevalence of Smoking and Related Risk Factors among Physical Education and Sports School Students at Istanbul University. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2012;9:674-84.
51. İçli F, Çalıskan D, Gönüllü U, et al. Fighting Against Cigarette Smoking Among Medical Students: A

- Success Story. *Journal of Cancer Education*. 2014;29:458–62.
52. Alvrur TM, Cınar N, Oncel S, Akduran F, Dede C. Trends in Smoking among University Students between 2005-2012 in Sakarya, Turkey. *Asian Pacific Journal of Cancer Prevention*. 2014;15:4575-81.
53. Alaçam H, Korkmaz A, Efe M, Balcı Şengül C. Pamukkale Üniversitesi öğrencilerinde alkol ve sigara bağımlılığı taraması. *Pamukkale Tıp Dergisi*. 2015; (2): 82-87.
54. Şahin S, Çınar N. Perceptions of Turkish University Students about the Effects of Water Pipe Smoking on Health. *Asian Pacific Journal of Cancer Prevention*. 2015;16(11):4615-21.
55. Akça G, Guner SN, Akca U, Kilic M, Sancak R, Ozturk F. Students' unchanging smoking habits in urban and rural areas in the last 15 years. *Pediatrics International*. 2016;58:279-83.
56. Arslan Y, Pirinççi S, Okyay P, Kacar Döger F. Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Birinci Sınıf Öğrencilerinde Sigara Kullanımı ve İlişkili Faktörler. *Meandros Medical and Dental Journal*. 2016;17:146-52.
57. Turhan E, Inandi T, Col M, Bugdayci R, Eker O, Ilhan M. Smoking Cessation and Attitudes, Belief, Observation, and Education of Medical Students, in Turkey. *Journal of Nepal Medical Association*. 2016;54(2):55-2.
58. Kılınç G, Sezgin Bolgöl B, Aksoy G, Günay T. The Prevalence of Tobacco Use and the Factors Influencing in Students Studying at Two Dentistry Faculties in Turkey. *Turkish Thoracic Journal*. 2016;17:47-2.
59. Duran S, Gözetin A. Üniversite öğrencilerinde sigara içme davranışı, yalnızlık ve stresle baş etme biçimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Bozok Tıp Dergisi*. 2017;7(1):1-7.
60. Havaçeliği Atlam D, Yüncü Z. Üniversite öğrencilerinde sigara, alkol, madde kullanım bozukluğu ve ailesel madde kullanımı arasındaki ilişki. *Klinik Psikiyatri*. 2017;20:161-70.
61. Tarı Selçuk K, Avcı D, Mercan Y. Üniversite öğrencilerinde sigara bağımlılığı, sigarayı bırakmaya yönelik istek ve öz-etkililik. *Clinical and Experimental Health Sciences*. 2018;8:36-3.
62. Doğan M, Cetinkaya F, Senol V, Nacar M. Smoking Behaviors and Viewpoints of Smoking by Erciyes University, Faculty of Theology Students. *Journal of Religion and Health*. 2019. doi: 10.1007/s10943-019-00837-3
63. Keskin Hİ. Çukurova Üniversitesi öğrencilerinin sigara kullanımının araştırılması: İki aşamalı Heckman Yöntemi. *Academic Review of Humanities and Social Sciences*. 2019;2(2):109-23.
64. Vatanssev H, Kutlu R, Gülerarslan Özdengül A, Demirbaş N, Taşer S, Yılmaz F. Tıp ve iletişim fakültesi öğrencilerinin tütün ve tütün ürünleri kullanım farklılıkları. *Ankara Medical Journal* 2019;(1):344-56.